

Lausuntoyhteenveto koskien Euroopan neuvoston yleissopimusta oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi (Council of Europe Convention for the Protection of the Profession of Lawyer)

Tiivistelmä:

Lausunnot antoivat ulkoministeriö, Suomen Asianajajat, Juristiliitto-Juristförbundet, oikeudenkäyntiavustajalautakunta, Poliisihallitus, Syyttäjälaitos ja Tuomioistuinvirasto.

Kaikki lausunnonantajat pitivät yleissopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena.

Ulkoministeriö katsoo, että yleissopimuksen soveltamisalan osalta termin ”lawyer” käänneksen tulisi kattaa luonnolliset henkilöt, joilla on oikeustieteellinen tutkinto ja kansallisen lainsäädännön perusteella pätevyys ja valtuutus hoitaa asianajollisia tehtäviä tuomioistuimissa. Suomessa näihin luetaan luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat, julkiset oikeusavustajat ja asianajajat. Ulkoministeriön kannan mukaan ”oikeudenkäyntiavustaja” lienee soveltuvien käänne tässä yleissopimuksessa.

Suomen Asianajajat katsoo, että yleissopimuksen piirissä suojattavaksi tulevana ammatillisena yhteisönä voi kyseeseen tulla ainoastaan asianajajista annetulla lailla perustettu asianajajien sääntelijänä ja valvojana toimiva Suomen Asianajajat. Tästä syystä yleissopimuksessa tulisi myös käänneksessä käyttää termille ”Lawyer” käänne ”Asianajaja”. Saatettaessa sopimus lailla osaksi kansallista lainsäädäntöä ja myöhemmin arvioitaessa koko avustajajärjestelmää, Suomi voisi harkita ilmoitusmenettelyä muiden ammattinimikkeiden osalta.

Juristiliitto katsoo, että sopimuksen tulisi kattaa kaikki oikeustieteen maisterin tai kandidaatin tutkinnon suorittaneet taikka niihin rinnastuvan kansainvälisen tutkinnon suorittaneet henkilöt, jotka toimivat luvan saaneina oikeudenkäyntiavustajina, julkisina oikeusavustajina ja asianajajina.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta katsoo, että luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulisi kuulua niihin oikeudellisiin avustajiin, jotka kuuluvat sopimuksessa turvatuun suojelun piiriin. Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan näkemyksen mukaan sopimuksen allekirjoittaminen ei aiheuta lainsäädännöllisiä tarpeita tai muita toimenpiteitä hallinnonalalla.

Ulkoministeriö:

Ulkoministeriö pitää yleissopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena.

Ulkoministeriö katsoo, että uusi Euroopan neuvoston yleissopimus oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi vahvistaa oikeusvaltioperiaatetta ja ihmisoikeuksia erityisesti takaamalla riippumattoman ja turvallisen oikeudenkäyntiavun, joka on olennainen osa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä ja demokraattista yhteiskuntaa.

Yleissopimus vahvistaa oikeudenkäyntiavustajien riippumattomuutta, turvaa heidän ammatillista toimintavapauttaan sekä parantaa mahdollisuuksia tarjota oikeudellista apua ilman ulkopuolista painostusta, häirintää tai uhkailua. Oikeus antaa neuvoja, avustaa ja edustaa asiakkaita, pääsy asiakirjoihin ja tuomioistuimiin, sekä oikeus toimia vapaasti ja luottamuksellisesti ovat keskeisiä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja tehokkaan oikeussuojan kannalta.

Yleissopimuksella suojataan oikeudessa esiintyviä oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneita juristeja sekä heidän avustajiaan sekä heidän ammattitoimistossaan työskenteleviä ja mahdollisten yhteenliittymien henkilöstöä kyseiseen tehtävään liittyviä tehtäviä hoitaessaan tai avustaessaan. Kaupalliset tehtävät on rajattu yleissopimuksen soveltamisen ulkopuolelle. Juristien yhteenliittymät ja edunvalvontaorganisaatiot ja vapaa liittyminen niihin sisältyvät yleissopimuksen soveltamisalaan. Ulkoministeriö painottaa, että erityisesti autoritaarisissa yhteiskunnissa olisi tärkeää, että oikeustieteellisen tutkinnon suorittaneiden ammattikunnat voivat itsenäisesti puolustaa oikeudenkäyntiavustajien etuja ja tukea jäseniään. Myös kurinpitomenettelyissä on oltava oikeudenmukaiset menettelyt, riippumattomat elimet ja valitus-oikeus, mikä ehkäisee vallan väärinkäyttöä.

Lisäksi yleissopimuksessa nostetaan nimenomaisesti esille eräitä perusoikeuksia ja -vapauksia turvallisen ja vapaan ammattitehtävien hoitamisen mahdollistamiseksi, millä on suoria vaikutuksia asiakkaan oikeuksiin ja sen myötä erinäisten ihmisoikeuksien toteutumiseen. Eri-tyisen tärkeää on turvata vapautensa menettäneiden oikeus oikeudelliseen apuun.

Yleissopimuksella asetetaan tietyt vähimmäisedellytykset juristien suojelemiseksi ammattitehtävien hoitamisessa ja sillä perustetaan yleissopimuksen täytäntöönpanon valvontamekanismi (GRAVO). Ulkoministeriö katsoo, että kansainvälinen riippumaton valvontaelin antaa yleissopimukselle vaikuttavuutta. Yleissopimukseen liittyvän ja sitä tulkitsevan selitysraportin (Explanatory Report) mukaan EU-oikeudelliset velvoitteet on huomioitu yleissopimuksessa. Lisäksi siinä on otettu huomioon muun muassa YK:n perusperiaatteet (UN Basic Principles on the Role of Lawyers).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimella (EIT) on merkittävää oikeuskäytäntöä, joka koskee oikeudenkäyntiavustajien suojelua. Tämä oikeuskäytäntö liittyy erityisesti asianajajien oikeuteen harjoittaa ammattiaan ilman valtion puuttumista, heidän viestintänsä luottamuksellisuuteen sekä heidän rooliinsa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takaajina. EIT on

katsonut, että asianajajien vainoaminen tai häirintä valtion toimesta uhkaa oikeusvaltioperiaatetta. Tässä yhteydessä ulkoministeriö toteaa, että Suomi on osapuolena Euroopan ihmisoikeustoimikunnan ja ihmisoikeustuomioistuimen käsittelyihin osallistuvia henkilöitä koskevassa eurooppalaisessa sopimuksessa (ETS nro 161; SopS 556 ja 557/1991). Uusi yleissopimus tarjoaa mahdollisuuden laajentaa tätä suojelua erityisesti oikeudenkäyntiavustajiin.

Yleissopimus vahvistaa valtioiden velvollisuutta suojella oikeudenkäyntiavustajia erityisesti tilanteissa, joissa nämä joutuvat uhatuiksi tai joutuvat hyökkäysten kohteeksi ammatillisen toimintansa vuoksi. Näin ollen yleissopimus tukee myös ihmisoikeuspuolustajien suojelemista esimerkiksi 6 (1) artiklan avulla, jolla turvataan oikeudenkäyntiavustajien oikeus tarjota oikeudellista apua myös ihmisoikeuksien ja perusvapauksien puolustamisen tarkoituksessa sekä 7 ja 9 artikloiden kautta, jotka puolestaan vahvistavat oikeudenkäyntiavustajien ilmaisunvapauden ja henkilökohtaisen turvallisuuden erityisesti tilanteissa, joissa he toimivat yhteiskunnallisesti arkaluonteisissa ja poliittisesti herkkäluonteisissa asioissa. Oikeudenkäynneissä esiintyvät juristit voivat osallistua myös laajemmin julkiseen keskusteluun, puolustaa oikeusvaltiota ja tuoda esiin epäkohtia oikeusjärjestelmässä.

Ihmisoikeuspuolustajien asema on viime vuosina heikentynyt ja työ osoittautunut usein vaaralliseksi. Myös ihmisoikeuspuolustajien suojeleminen ja tukeminen on muodostunut viime aikoina lähes kaikkialla maailmassa aiempaa haasteellisemmaksi. Ihmisoikeuspuolustajat kohtaavat aiempaa enemmän ja aiempaa vakavampia ihmisoikeusloukkauksia, mukaan lukien mielivaltaisia pidätyksiä ja jopa kuolemanrangaistuksia. Samalla kaikenlaiset uhat, pelottelu, vihapuhe ja häirintä ovat yleistyneet ja saaneet aiempaa vakavampia muotoja, myös verkkoympäristössä. Siten ulkoministeriö katsoo, että oikeudenkäyntiavustajien asema ihmisoikeuspuolustajina on varsin perustellusti nostettu esille yleissopimuksen selitysraportissa.

Ihmisoikeuspuolustajien tukeminen on ollut pidempään yksi Suomen ihmisoikeuspolitiikan painopisteistä. Ulkoministeriö on myös päivittänyt ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemiseksi. Ohjeet ihmisoikeuspuolustajien tukemisesta on suunnattu erityisesti ulkoasiainhallinnon toimijoille ulkoministeriössä ja Suomen ulkomaanedustustoissa. Ohjeita voivat kuitenkin hyödyntää kaikki viranomaistoimijat samoin kuin yksityisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan edustajat.

Yleissopimuksen terminologian käännöksen osalta ulkoministeriö tunnistaa haasteet erityisesti termin ”lawyer” kääntämisessä. ”Lawyer” kääntyy suomeksi yleensä kontekstin mukaan ja sillä voidaan tarkoittaa henkilöä, joka on suorittanut ylemmän oikeustieteellisen tutkinnon (OTM, OTK tai rinnasteinen kansainvälinen tutkinto), tuomioistuinkontekstissa oikeudenkäyntiä hoitavaa oikeudenkäyntiavustajaa tai asianajajaa, joka on ammattinimike valvotulle ammatinharjoittajalle. Yleissopimuksen soveltamisalan osalta termin ”lawyer” käännöksen tulisi kattaa luonnolliset henkilöt, joilla on oikeustieteellinen tutkinto ja kansallisen lainsäädännön perusteella pätevyys ja valtuutus ja täyttää kelpoisuusehdot hoitaa asianajollisia tehtäviä tuomioistuimissa. Suomessa näihin luetaan luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat, julkiset oikeusavustajat ja asianajajat. Näin ollen ”oikeudenkäyntiavustaja” lienee soveltuvin käännös tässä yleissopimuksessa. Ulkoministeriöllä ei ole muita huomioita suomennoksesta.

Suomen Asianajajat:

Yleissopimuksen allekirjoittamisen ja hyväksymisen tarkoituksenmukaisuudesta

Suomen Asianajajat näkee yleissopimuksen allekirjoittamisen ja hyväksymisen jokaisen pääsyy oikeuksiin edistävänä, oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä toteuttavana ja siksi tärkeänä sekä perusoikeuksia turvaavana. Yleissopimuksen allekirjoitus ja ratifiointi on tarpeen erityisesti siksi, että lausuntopyynnössään esille nostetulla tavalla suositusluontoiset instrumentit saisivat jatkoksi ensimmäisen aihetta käsittelevän sitovan instrumentin. Samalla se kannustaa muita Euroopan neuvoston jäsenmaita ratifioimaan sopimuksen.

Itsenäisen asianajajakunnan ja asianajajayhteisöjen sekä perusoikeuksia turvaavien perusperiaatteiden, kuten asianajosalaisuuden, turvaaminen on ylikansallisella tasolla jäänyt pitkälti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen sekä Euroopan unionin tuomioistuinten ihmisoikeussopimukseen ja EU:n peruskirjaan pohjautuvan oikeuskäytännön varaan, mitä ei voida pitää riittävänä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeiden suojamekanismina ottaen huomioon suojattavien asioiden perusoikeuslottomuus.

Suomen Asianajajat katsoo, että ylikansallisen sääntelyn, etenkin EU-sääntelyn, määrän jatkuvasti kasvaessa yleissopimuksen voimaan saattamisella olisi toivottu oikeustilaa selkeyttävä vaikutus – kuten yllä on jo todettu, asianajajakunnan itsenäisyys ja riippumattomuus sekä asianajosalaisuus on jo nyt tunnustettu lukuisissa kansainvälisissä instrumenteissa sekä etenkin eurooppalaisten tuomioistuinten ratkaisuissa, mutta asianajajia ja asianajajayhteisöjä koskeva sääntely on valitettavan pirstaleista ja perustuu pitkälti suositusluontoisiin instrumentteihin sekä oikeuskäytäntöön.

Suomen Asianajajat nostaa erityisesti esiin, että ottaen huomioon myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen 6 ja 8 artiklan, nyt lausuttavana olevalla yleissopimuksella pyritään sen ”Convention for the Protection of the Profession of Lawyer” -nimestä huolimatta ensisijaisesti turvaamaan jokaisen pääsy oikeuksiinsa sekä oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin, joiden välttämättöminä edellytyksinä voidaan nähdä itsenäinen ja riippumaton asianajajakunta ja asianajajayhteisö sekä asianajosalaisuuden turvaaminen.

Yleissopimuksen tarkoituksena on ensisijaisesti suojata sen piiriin luettavissa ammattiteissa toimivia henkilöitä estämällä heihin kohdistetut asiattomat hyökkäykset ja turvaamalla asianajajien riippumattomuuden lisäksi myös jokaisen pääsyn oikeuksiinsa.

Vaikka suomalaisen oikeusvaltion tila on tätä lausuntoa kirjoitettaessa varsin hyvä, esimerkiksi viime aikoina Yhdysvaltain hallinnon taholta asianajajiin ja asianajotoimistoihin kohdistuneet toistuvat asiattomat hyökkäykset ovat erinomainen esimerkki sellaisista kehityskuluista, joita yleissopimuksella pyritään ennaltaehkäisemään. Toisin sanoen yleissopimuksen allekirjoittamisen sekä myöhemmin tapahtuvan voimaansaattamisen osaksi kansallista

lainsäädäntöä voidaan ehdottomasti katsoa vahvistavan ja turvaavan suomalaista oikeusvaltiota.

Sopimuksen terminologiasta ja muista erityiskysymyksistä

Suomen Asianajajat katsoo, että mikäli Suomen valtio tulee ilmoittamaan jo yleissopimuksen allekirjoitusvaiheessa sopimuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaisesti ”lawyer”-nimikkeellä suojattavat ammattinimikkeet, ensimmäisessä vaiheessa suojelun piiriin tulisi sisällyttää ainoastaan asianajajan (ruotsiksi advokat) ammattinimike.

Suomen Asianajajat katsoo, että kun sopimusluonnoksen artiklan 20 mukaisesti jokainen sopimuksen ratifioiva osapuoli tekee ilmoituksen Euroopan neuvoston pääsihteerille siitä, mitkä ammattinimikkeet kuuluvat kyseisen osapuolen kohdalla artiklan 3 a määritelmän piiriin, kyseiseen ilmoitukseen tulee sisällyttää ainoastaan sellaiset ammattinimikkeet, joiden osalta ilmoitushetkellä Suomen valtio ja nykyinen voimassa oleva avustajajärjestelmämme sääntelykehikkoineen täyttää yleissopimuksen vaatimukset.

Erittelemme alla tarkemmin tiettyjä yleissopimuksen osapuolilta edellyttämiä sitoumuksia ja perustelut sille, miksi Suomen ei voida tällä hetkellä katsoa täyttävän näitä sitoumuksia suhteessa muihin ammattiryhmiin kuin asianajajiin.

Suomen Asianajajat korostaa, että Suomi voi yleissopimuksen 20 artiklan 1 kohdan mukaisesti tehdä ilmoituksen suojattavista ammanteista vasta sopimuksen ratifiointivaiheessa sekä täydentää tätä Euroopan neuvoston pääsihteerille tekemäänsä ilmoitusta.

Suomen Asianajajat nostaa lisäksi esiin, että sen ehdottamalla menettelyllä Suomi ikään kuin pidättäisi oikeuden tarkastella kansallista avustajajärjestelmäänsä huolellisesti ja resurssiansa rajoissa, erityisesti huomioiden, että osana Oikeusvaltion takeet ja oikeuslaitoksen kehittäminen -työryhmän eli niin sanotun oikeuslaitostyöryhmän työtä arvioidaan myös suomalaisen avustajajärjestelmän kehittämistä. Päätyöryhmän alla työnsä on juuri aloittamassa oikeuslaitosryhmän alainen projektiryhmä erityisesti avustajajärjestelmään ja sen kehittämiseen keskittyen. Mikäli Suomi jo allekirjoitusvaiheessa ilmoittaisi suojan piiriin asianajajien lisäksi muita ammattiryhmiä, tämä sitoisi ministeriön resursseja väistämättömään lainsäädännön muutostyöhön sekä vähentäisi nykyjärjestelmän kehittämisen vaihtoehtoja ja joustavuutta, sinetöidessään tiettyjä nykyrakenteita suojan piiriin.

Suomen Asianajajat pitää tärkeänä, että kansallista avustajajärjestelmää kehitetään tulevaisuudessa siten, että järjestelmä olisi kuluttajien, yksilöiden ja yhteisöjen kannalta nykyistä selkeämpi ja ymmärrettävämpi, kaikkien toimijoiden valvonta yhteismitallista sekä asianajosalaisuus ja toimijoiden itsenäisyys ja riippumattomuus nykyistä paremmin turvattu.

Suomen Asianajajat nostaa myös esiin, että sopimuksen artiklan 3 d kohdan määritelmän ”professional association” mukaisesti termillä tarkoitetaan edustavaa organisaatiota, johon

jotkut tai kaikki artiklan 3 a:n piiriin ilmoitetut ammattiryhmän edustajat kuuluvat, joko suoraan tai välillisesti, ja jolla on jonkinasteinen rooli ammattikunnan järjestämisessä ja sääntelyssä. Selitysassiakirjan kohdassa 19 taasen selvennetään, että tämä rooli tulee olla nimenomaisesti kansallisen lainsäädännön mukaan ("which has some responsibility for organising or regulating their profession under national law"). Samassa kohdassa nostetaan esimerkkeinä tällaisista rooleista esimerkiksi päätöksenteko ammatinharjoittamisoikeuteen tai kurinpitoon liittyen, muuhun valvontaan, kuten rahanpesun estämiseen tai asiakasvarojen suojaamiseen. Lisäksi selitysassiakirjan kohdassa 19 selvennetään tilanteita, joissa on olemassa esimerkiksi kaupunkikohtainen ammatillinen yhteisö ja sen kattojärjestönä koko maan kattava ammatillinen yhteisö, jonka osia paikalliset yhteisöt ovat. Selitysassiakirja kuvaa tältä osin Euroopan kansallisten yleisten asianajajayhdistysten normaaleja järjestäytymisraken- teita.

Suomen Asianajajat katsoo, että yllä eritellyistä syistä johtuen yleissopimuksen piirissä suojattavaksi tulevana ammatillisena yhteisönä voi Suomen kansallisessa kontekstissa kyseen tulla ainoastaan asianajajista annetulla lailla perustettu asianajajien sääntelijänä ja valvojana toimiva Suomen Asianajajat.

Yleissopimuksen sitoumukset suhteessa suomalaiseen avustajajärjestelmään

Asianajosalaisuuden turva

Yleissopimuksen artikla 6 määrittelee ne ammatilliset oikeudet, jotka sopimuksen ratifioivat osapuolet sitoutuvat turvaamaan niille ammattiryhmille, jotka osapuolet ilmoittavat kuuluviksi artiklan 3 a "lawyer" -termin määritelmän piiriin.

Artiklan 6 kohdissa 3 b–c osapuolet sitoutuvat varmistamaan, että suojatut ammattiryhmät ja heidän asiakkaansa voivat luottaa täysimääräisesti asianajosalaisuuden suojaan. Artiklan sanamuodon mukaisesti on selvää, että tämä kattaa kaikki asiakkaat sekä potentiaaliset asiakkaat, näiden kanssa käydyt keskustelut sekä asiakkailta saadut materiaalit riippumatta asian laadusta. Näin ollen osapuolet sitoutuvat sopimuksessa varmistamaan täyden asianajosalaisuuden suojan riippumatta siitä, onko asiakkaan asia esimerkiksi vireillä tuomiois- tuinmenettelyssä.

Asianajajien osalta asiasta on säädetty kattavasti asianajajista annetun lain (496/1958, myöhemmin asianajajalaki) 5 c pykälässä ja asianajajia asianajajalain 5 §:n 1 momentin mukaisesti velvoittavien hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeiden kohdissa 3.4 ja 3.4. Tämän myötä kansallisen sääntelymme voidaan katsoa jo nykyisellään täyttävän yleissopimuksen edellytykset.

Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien osalta salassapidosta säädetään luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista annetun lain (715/2011) 8 §:ssä, jonka myötä kyseisen ammattiryhmän salassapito- ja vaitiolovelvollisuus on säädetty rajoittumaan tapauksiin, joissa henkilö toimii "oikeudenkäyntiasiamiehen ja -avustajan tehtävissä". Nämä velvoitteet eivät

koske luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa niin sanotussa ulkoprosessuaalisessa neuvonannossa tai muutoinkaan oikeudenkäyntiasioiden ulkopuolella. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien toiminta ei myöskään täytä EU-tuomioistuinten edellytyksiä asianajosalaisuuden osalta ja siten heillä ei ole myöskään oikeutta esiintyä mainituissa instansseissa itsenäisinä ja riippumattomina asianajajina (ks. esim. EUTI C-805/18 Saga Furs Oyj v. EUIPO, C-155/79 AM & S v. Komissio 24 kohta, C-550/07 Akzo Nobel Chemicals Ltd ja Akros Chemicals Ltd v. komissio kohta 42). Se, että luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat toimivat myös in-house-roolissa, estää heidän tunnustamisen asianajaja-statukselle Euroopan unionin tuomioistuimissa ja esimerkiksi asianajosalaisuuden turvaamisen ulkoprosessuaalisissa toimeksiantoissa.

Esimerkiksi tapauksessa Orde van Vlaamse Balies (C 694/20) Euroopan unionin tuomioistuin totesi asianajosalaisuuden suojasta seuraavasti (kohta 27): ”Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan 1 kappaaleessa suojataan kaiken yksilöiden välisen kirjeenvaihdon luottamuksellisuutta ja annetaan vahvempi suojaa asianajajien ja heidän asiakkaidensa väliselle yhteydenpidolle (ks. vastaavasti Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 6.12.2012, Michaud v. Ranska, CE:ECHR:2012:1206JUD001232311, 117 ja 118 kohta). Kuten kyseisessä määräyksessä, jonka suojaa kattaa puolustustoiminnan lisäksi myös oikeudellisen neuvonnan, perusoikeuskirjan 7 artiklassa taataan väistämättä tämän oikeudellisen neuvonnan luottamuksellisuus sekä sen sisällön että sen olemassaolon osalta. Kuten Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, henkilöt, jotka pyytävät neuvoja asianajajalta, voivat kohtuudella odottaa, että heidän yhteydenpitonsa pysyy yksityisenä ja luottamuksellisenä (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 9.4.2019, Altay v. Turkki (nro 2), CE:ECHR:2019:0409JUD001123609, 49 kohta). Näin ollen näiden henkilöiden on poikkeuksellisia tilanteita lukuun ottamatta voitava perustellusti luottaa siihen, ettei heidän asianajajansa paljasta ilman heidän suostumustaan kenellekään, että he ovat pyytäneet häneltä neuvoja.”

Suomen Asianajajat katsoo, että Suomi täyttää tällä hetkellä yleissopimuksen artiklan 6 sitoumukset ainoastaan asianajajien ammattikuntaa kohtaan.

Yleissopimuksen suomenkielisen luonnoskäännöksen nimestä

Suomen Asianajajat toteaa, että termin ”Lawyer” käännöksenä yleissopimuksen otsikkoa myöten luonnoksessa käytetty termi ”oikeudenkäyntiavustaja” on sisällöltään liian epäselvä sekä harhaanjohtava.

Suomen Asianajajat katsoo, että huomioiden yleissopimuksen taustaa ja tarkoitusta osoittavat yleissopimuksen esipuheessa erinäisiin kansainvälisiin asianajajien ammattikuntaa koskeviin oikeudellisiin instrumentteihin tehdyt viittaukset, viittaukset muun muassa asianajajien ja heidän ammatillisten yhteenliittymiensä perustavanlaatuisen tehtävään oikeusvaltioperiaatteen ylläpitämisessä, oikeuden saatavuuden turvaamisessa sekä ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamisen varmistamisessa sekä se, että riippumattoman, oikeudenhoidon etujen mukaisesti toimivan sekä yleisen edun nimissä ammattieettisten kurinpitosääntöjen

kautta valvotun asianajajakunnan on katsottu olevan osa unionin oikeusjärjestystä (asia C-155/79, AM & S Europe v. Komissio, 24 kohta ja asia C-550/07 P, Akzo Nobel Chemicals ja Acros Chemicals v. Komissio ym., 42 kohta, asia C-694/20 Orde van Vlaamse Balies ym., kohta 28), tulisi myös käännöksessä käyttää termille ”Lawyer” käännöstä ”Asianajaja”.

Suomen Asianajajat huomauttaa, että näin on toimittu muun muassa Euroopan unionin lainsäädännössä, joka muodostaa merkittävän osan kansallista lainsäädäntöämme (ks. esim. 77/249/ETY asianajajien palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamisesta ja 98/5/EY asianajajan ammatin pysyvän harjoittamisen helpottamisesta muussa kuin siinä jäsenvaltiossa, jossa ammatillinen pätevyys on hankittu).

Suomen Asianajajat katsoo, että käännöksen luonnoksessa käytetty termi ”oikeudenkäyntiavustaja” ei vastaa yleissopimuksen taustaa tai tarkoitusta ja jättää paljon epäselviä kysymyksiä esimerkiksi ammattiliittojen juristien, työnantajaansa edustavien in-house-juristien sekä muiden oikeudenkäynneissä esiintymiseen oikeutettujen juristien asemasta suhteessa yleissopimukseen. Edellä mainitut ryhmät eivät ole eurooppaoikeudellisessa kontekstissa itsenäisiä ja riippumattomia siten kuin asianajajilta edellytetään.

Suomen Asianajajat nostaa esiin, että yleiseurooppalaisen käännöksen mukaisen muotoilun ”Euroopan neuvoston yleissopimus asianajajan ammatin suojaamisesta” käyttäminen sopimuksen suomenkielisessä nimessä ei olisi este muiden ammattiryhmien suojaamisessa yleissopimuksen piirissä, vaan tämä tapahtuu 20 artiklan mukaisessa ilmoitusmenettelyssä eikä se ole riippuvainen yleissopimuksen käännöksessä käytetystä terminologiasta, jos Suomi muuttaisi lainsäädäntöään muiden ammattiryhmien osalta.

Lopuksi

Yleissopimuksen nimi tulisi korjata käännöksessä Euroopan neuvoston yleissopimukseksi asianajajan ammatin suojaamiseksi. Tämä on ehdottoman tärkeää mahdollisten tulkintaerimielisyyksien välttämiseksi ja sen varmistamiseksi, että sopimuksen kansalliset käännökset vastaavat mahdollisimman tarkasti alkuperäisen sopimuksen taustaa ja tarkoitusta.

Suomen Asianajajat katsoo, että Suomen tulisi allekirjoittaa yleissopimus, ja sen piiriin tulisi ensi vaiheessa sisällyttää asianajaja/advokat-ammattinimikkeet sekä Suomen Asianajajat.

Saatettaessa sopimus lailla osaksi kansallista lainsäädäntöä ja myöhemmin arvioitaessa koko avustajajärjestelmää, Suomi voisi harkita ilmoitusmenettelyä muiden ammattinimikkeiden osalta.

Juristiliitto – Juristförbundet:

Juristiliitto pitää Euroopan neuvoston oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen allekirjoittamista askeleena eteenpäin oikeudenkäyntiavustajien ammattikunnan suojelussa. Juristiliitto kuitenkin pohtii estääkö kyseinen instrumentti tosiasiallisesti esimerkiksi oikeudenkäyntiavustajiin kohdistuvat oikeudettomat hyökkäykset, heidän uhkailunsa, häirinnän tai pelottelun taikka heidän toimintansa asiattoman estämisen tai siihen puuttumisen ilman tarpeeksi vahvaa kansallista sääntelyä. Juristiliitto kehottaa harkitsemaan muun muassa maalittamisen kriminalisointia sellaisessa tapauksessa, kun uhkaava tai häiritsevä toiminta kohdistuu henkilöön tai hänen perheeseensä henkilön toteuttaessa ammatiaan.

Lisäksi Juristiliitto katsoo, että oikeudellisina avustajiksi tulee katsoa kaikkia oikeustieteen maisterin tai kandidaatin tutkinnon suorittaneita taikka niihin rinnastuvan kansainvälisen tutkinnon suorittaneita henkilöitä, jotka toimivat luvan saaneina oikeudenkäyntiavustajina, julkisina oikeusavustajina ja asianajajina.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta:

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta pitää sopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena. Suomen avustajajärjestelmä poikkeaa muiden maiden vastaavista järjestelmistä ja luvan saaneita oikeudenkäyntiavustajia ei juurikaan tunneta tai tunnusteta EU:n tasolla.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta on laatinut luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien pyynnöistä todistuksia luvan voimassaolosta EU-tuomioistuimissa toimimista varten. Kyseisissä todistuksissa on selostettu Suomen avustajajärjestelmää ja todettu, että luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ovat edustamisoikeutensa osalta yhdenvertaisia asianajajien kanssa. Tietojemme mukaan annetut todistukset eivät kuitenkaan kaikissa tapauksissa ole oikeuttaneet luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa toimimaan EU-tuomioistuimessa. EUT on myös ratkaisussaan (T-191/21, Svenska Metallkompaniet AB v. EUIPO) katsonut, ettei luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja ollut kelpoinen esiintymään EUT:ssa. Tästä syystä on tärkeää, että luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien ammattikuntaa tuodaan tunnetuksi myös EU:n tasolla.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta on viranomainen, jonka toimivaltaan kuuluu muun ohella lupien myöntäminen oikeudenkäyntiasiamiehenä ja –avustajana toimimiseen, luvan peruuttamisesta päättäminen sekä valvontalautakunnan sille esittämien seuraamusmaksun määräämistä ja luvan peruuttamista koskevien valvonta-asioiden ratkaiseminen. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta ylläpitää myös julkista luetteloa luvan saaneista oikeudenkäyntiasiamiehistä.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnalla ei viranomaisena ole toimivaltaa luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien edunvalvontaan. Oikeudenkäyntiavustajalautakunta kiinnittää huomiota siihen, että luvan saaneilta oikeudenkäyntiavustajilta puuttuu Suomen Asianajajat-

järjestöä vastaava kattojärjestö. Luvan saaneiden oikeudenkäyntiavustajien osalta kyseeseen tulee Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry, jonka toiminta on hyvin pienimuotoista ja yhdistykseen kuuluu vain pieni osa luvan saaneista oikeudenkäyntiavustajista.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunnan näkemyksen mukaan sopimuksen allekirjoittaminen ei aiheuta lainsäädännöllisiä tarpeita tai muita toimenpiteitä hallinnonalalla.

Oikeudenkäyntiavustajalautakunta katsoo, että luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan tulisi kuulua niihin oikeudellisiin avustajiin, jotka kuuluvat sopimuksessa turvatun suojelun piiriin. Ammattinimikkeen "lawyer" tulisi tarkoittaa myös luvan saanutta oikeudenkäyntiavustajaa tarkoittavia termejä kuten "licensed trial counsel", "licensed legal counsel", "trial counsel", "legal counsel" ja "attorney".

Poliisihallitus:

Poliisihallitus pitää Euroopan neuvoston oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena.

Syyttäjälaitos:

Syyttäjälaitos pitää Euroopan neuvoston oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena.

Tuomioistuinvirasto:

Tuomioistuinvirasto pitää Euroopan neuvoston oikeudenkäyntiavustajan ammatin suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen allekirjoittamista tarkoituksenmukaisena.